

Over leven in tussentijd

Preek nav Psalm 142, Vrij vertaald Huub Oosterhuis en Joh. 14:15-21
ds Marleen Kool-Mout

Iedereen kent wel iemand, en misschien herken je het op dit moment ook wel in jezelf, dat leven in tussentijd. Het oude is voorbij, het nieuwe nog niet aangebroken. Je hebt iets moeten loslaten en weet nog niet wat er komen zal. Ons leven bestaat voor een belangrijk deel uit afscheid nemen. Ieder van ons heeft daar zo al heel wat ervaring mee opgedaan. Afscheid van je ouderlijk huis; van de tijd dat je onbezorgd kind was, en niet bang hoefde te zijn voor het donker van de nacht, de laatste keer dat je de deur dicht deed van het huis waar je samen gezin was, het afscheid van je geliefde omdat het nu beter is elkaar los te laten, afscheid van je werk, omdat het niet langer gaat, of je nu eenmaal de leeftijd hebt ermee te stoppen, je laatste bezoek aan een vriendin in het ziekenhuis, je laatste kus of die laatste woorden die je deelde met je zieke vader of moeder. Afscheid nemen, het maakt onherroepelijk deel uit van ons leven en kan veel verschillende gevoelens bij ons los maken. Van angst en diep verdriet, tot een soort bevrijd gevoel, en alles wat daar tussen zit. Er is iets wat elk afscheid gemeen heeft: dat de laatste woorden, de laatste momenten ons diep kunnen raken en van grote betekenis kunnen zijn voor de tijd die volgt. Ieder zal, zo vermoed ik, daar wel een herinnering aan hebben, van laatste woorden, een laatste gebaar, een moment dat je koestert, wilt bewaren omdat het veelzeggend is. Niet altijd krijg je de gelegenheid om bewust afscheid te nemen, soms komt het zo onverwacht, dat iets stopt of dat iemand sterft en ontglipt het moment je. Wie wel de mogelijkheid krijgt, er de tijd voor kan en wil nemen, ontdekt hoe kostbaar dat is. Tijd nemen voor afscheid, het maakt dat je jezelf onder ogen komt, als kind van, als broer, als zus, als vriend, vriendin. Je komt dicht bij de bronnen van je leven. Je vraagt je samen af: wie waren we voor elkaar? Wat hebben we voor elkaar betekend? In dat licht zien we Jezus en zijn leerlingen bij elkaar. Jezus zet zijn leerlingen stil bij zijn afscheid. Een kostbare tijd beleven ze met elkaar. Een ontroerend beeld is het. Zorgzaam bereidt hij hen er op voor dat hij straks niet meer in hun midden is. Als een vader, een moeder die haar kinderen voorbereidt op een zelfstandig leven, zo geeft hij hen in het licht van zijn afscheid, bagage mee voor onderweg. Jezus beseft dat het anders zal worden voor zijn vrienden, zonder hem, maar schenkt hen ook vertrouwen dat het wel goed komt. Want, zegt hij, Ik zal jullie niet als wezen achter laten. Niemand in die tijd was zo kwetsbaar als een wees, een weduwe of vreemdeling. Deze drie werden meestal in een adem genoemd. Afhankelijk als ze waren van de goedheid, de bescherming van een min of meer toevallige voorbijganger. Zoals een wees op eigen benen wordt gezet, maar in hart en nieren, verbonden blijft met zijn vader en moeder, iets van hen zit in je genen, zo zet Jezus -nu zijn afscheid nadert- zijn leerlingen op hun eigen benen. Het laatste wat hij voor hen doet, is een teder en veelzeggend gebaar: ik zal voor jullie bidden, zegt hij. Hij geeft hen daarmee iets ongelooflijks kostbaars mee. Blijf in verbinding leven zegt hij eigenlijk. Sluit je niet af, ga niet op slot. Blijf zolang je kunt in je leven vragen, smeken, aandringen, bonken op deuren ook als die voor je neus wordt dicht geslagen. Blijf roepen! Wees bewogen en waakzaam, wordt niet mat en gelaten. Verlang en blijf verlangen, vol hartstocht, naar de werking van Heilige Geest: dat de Naam van God, die bevrijding, liefde, uitzicht betekent, werkelijkheid zal worden in jullie leven in dat van mensen! Hij klemmt het ze op hun hart: want in jullie woont die Geest. Geef haar de ruimte... dat zal voor altijd jullie bezieling zijn. Je mag en zult er van leven! Blijf bidden.

Bidden is zoiets als krachten verzamelen. Je hart en je verstand reorganiseren. Je ogen steeds opnieuw instellen, opdat je helder blijft onderscheiden. Opdat je blik niet vertroebeld wordt door onbelangrijke zaken. En je blijft vasthouden aan dat visioen van leven, van recht en vrede voor jou en alle mensen. Bidden is openheid geven voor het ongedachte, wat op je toe kan komen, wat je niet helemaal zelf kan maken, en organiseren. Het is ook iets van niet willen buigen voor de feiten, weerstand bieden aan alles wat berekend is, voorspelbaar en uitgekristalliseerd.

Om dat gebed in zichzelf levend te houden, doen mensen soms vreemde dingen. Ze gaan in hongerstaking: die grote groep mensen in ons land die al zo lang in de wacht staan, in

onzekerheid, wanhoop verkeren. Maar hiermee ook laten merken: zie ons! Ons leven in het ook waard om te leven. Om dat gebed in zichzelf gaande te houden fietsen anderen zes keer een berg op voor wie lijden aan kanker of ze lopen 40 km in de nacht van de vluchteling. Om dat gebed in onszelf gaande te houden steken we kaarsen aan, als teken dat we hopen op licht, op verlichting. Zingen we zacht of uit volle borst: als alles duister is ontsteek dan een lichtend vuur dat nooit meer dooft.

Jezus bidt voor wie hij achterlaat. Blijf in mij zegt hij...doe als ik...en de Eeuwige zal jullie een andere gids en helper geven, om bij jullie te zijn tot in eeuwigheid!

Een mooie belofte is het, een troostend beeld. Maar redden we het ermee?

Die andere gids en helper, Parakleet staat er in het grieks, dwz een advocaat, iemand die het voor ons opneemt, die je bijstaat, die je helpt een begaanbare weg te vinden, waar vinden we die? Herkennen we die gids en helper? Krijgt die Geest ruimte in ons bestaan? in onze wereld van denken, vastleggen en snel oplossen?

Zolang er nog zoveel mensen hulpeloos, helperloos over onze aarde ronddwalen, is het moeilijk om je helemaal aan dit troostbeeld toe te vertrouwen. We horen en zien van zoveel mensen die helemaal geen uitweg zien, die lijden aan hun leven; voor wie de weg helemaal niet zo begaanbaar is ... voor wie het niet langer kan opbrengen om te smeken, te roepen, omdat ze te weinig hebben mogen ervaren dat ze gehoord worden.

Ik moet in dit verband denken aan een indrukwekkend fragment uit het dagboek van Etty Hillesum. Het is bijna een echo op dit fragment van Johannes. Net als Jezus bidt zij...

Waar Jezus bidt om een andere gids en helper om ons nabij te zijn, daar laat zij in haar gedachten en gebeden klinken welke rol zij daarin voor de mens zelf ziet weggelegd...

Mensen, zo schrijft ze, moeten God helpen het niet te begeven in hen. Wij zijn ervoor verantwoordelijk dat God bij ons veilig is. Dat wij helper worden van wie bescherming nodig heeft. Ongehoorde woorden van een vrouw, die weet wat haar te wachten staat. Een vrouw die de mogelijkheid had de gaskamers te ontlopen, maar dat niet deed uit solidariteit met al die anderen voor wie dat niet mogelijk was. De eerste die zou mogen roepen: God, waar ben jij nou helemaal? Waar blijft die hulp van jou? Laat je ons in de steek? Laat jij jouw volk als wezen achter in de concentratiekampen? Maar in alles wat zij schrijft, denkt en zegt, geen spoor van cynisme, berusting of gelaten afwachten tot er hulp vanuit de hemel komt...Nee, oog in oog met de harde werkelijkheid, bidt zij in alle tederheid tot God: 'Ja, mijn God, aan de omstandigheden schijn jij niet al te veel te kunnen doen, ze horen nu eenmaal bij dit leven. Ik roep je er ook niet voor ter verantwoording: jij mag daar later óns voor ter verantwoording roepen. En haast met iedere hartslag wordt het me duidelijker dat jij ons niet kunt helpen, maar dat wij jou moeten helpen en dat we de woning in ons, waar jij huist, tot het laatste toe moeten verdedigen.' Ik geloof dat dit wezenlijk is voor wat de Schrift schetst wat Heilige Geest is, de helper die Jezus belooft: deze geestkracht, deze bezieling, deze spirit, het besef dat onze verbinding met de Geest van God niet eenzijdig is, maar wederkerig. Het besef dat God pas werkelijk onze gids en helper, trooster en bondgenoot kan worden, als wij God behoeden tegen zijn grootste vijand: ons eigen cynisme, onze berusting, ons ongeloof. 'Dit is het enige dat we in deze tijd kunnen redden en ook het enige waar het op aankomt', zegt Etty Hillesum: 'Een stukje van jou in onszelf, God. En misschien kunnen we er ook aan meewerken jou op te graven in de geteisterde harten van anderen.' Twee kostbare beelden die ons kunnen dragen, zo in de tussentijd tussen Hemelvaart en Pinksteren het gebed van Jezus: vol vertrouwen: er zal een gids en helper voor je zijn; en het gebed van Etty Hillesum: dat wij in onszelf, in ons leven ruimte scheppen waar die gids en helper wonen kan, geven en ontvangen, daar gaat het om.

De tijd tussen Hemelvaart en Pinksteren is een tijd van afscheid nemen en op weg gaan. Van het uithouden in tussentijd, leren leven en vertrouwen met open handen, zonder zekerheden, zonder garanties. En die periode duurt langer dan 10 dagen. Soms wel een mensenleven lang... Maar in die tijd kunnen we ervaring opdoen om met vallen en opstaan, om te zien dat het leven erom vraagt, geleefd te worden...dat je er in mag blijven staan. Met alles wat je hebt en wat je bent verloren...De zachte kracht van de Geest Die zal je laten voelen: ik laat jou niet als wees achter...ga maar, met een gids en helper op je weg. Laat die geest van liefde onze bezieling moge zijn!